

Людмила ДАНИЛЕНКО

Навчально-науковий інститут філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 64/13, м. Київ, 01601, Україна
Електронна пошта: dankoua@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1812-973X>

КИЇВСЬКА ЛІНГВІСТИЧНА СЛАВІСТИКА ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ ст.: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

До XVII Міжнародного з'їзду славистів у Парижі (2025 р.) стаття пропонує загальний огляд напрямів наукових досліджень першої чверті ХХІ ст. славистів-мовознавців Києва, де зосереджені провідні академічні й університетські славистичні центри. З погляду термінології до лінгвістичної славістики зараховано студії мов західних і південних слов'ян як узятих окремо, так і в компаративному плані або на широкому загальнослов'янському тлі. Запропоновано короткий огляд монографічних, лексикографічних, лінгводидактичних праць. Зазначено, що мовознавці-слависти продовжують дослідження слов'янських мов у порівняльно-історичній, таксонімічній, комунікативно-функціональній парадигмах, розвиваючи ідеї провідних українських славистів ХХ ст. — першої чверті ХХІ ст. О. С. Мельничука, В. М. Русанівського, В. Г. Складенка, Г. П. Півторака, О. Б. Ткаченка, Т. Б. Лукінової, А. П. Непокупного та ін. Сучасні праці присвячені теоретичним і практичним проблемам семантики, етимології, діалектології, ономастики, етнолінгвістики і т.ін. До новітніх напрямів, у межах яких вивчаються актуальні питання західнослов'янських і південнослов'янських мов, належать студії з лінгвокогнітології, лінгвопрагматики, лінгвофутурології. Зауважено з приводу перспектив української лінгвістичної славістики, яка на сучасному етапі є справою відданих своїй науці ентузіастів. Проблема, серед іншого, пов'язана з підготовкою кадрів в університетах, де скорочуються навчальні години з основних мовних і літературознавчих дисциплін, зменшується інтерес до аспірантури, негативно впливають економічні труднощі.

Ключові слова: історія славістики, київська лінгвістична славістика, етимологія, етнолінгвістика, когнітивна лінгвістика, лінгвістична прагматика.

Київська лінгвістична славістика першої чверті ХХІ ст. розвивається на міцному фундаменті праць зіркової плеяди видатних українських учених: академіків НАН України О. С. Мельничука, В. М. Русанівського, В. Г. Складенка, Г. П. Півторака, членів-кореспондентів О. Б. Ткаченка, А. П. Непокупного, В. В. Німчука, докторів філологічних наук В. Т. Коломієць, А. Й. Багмут, І. М. Железняк, Н. П. Романової, І. А. Стоянова, Е. П. Стоянової, В. Ю. Франчук, В. В. Лучика, Т. Б. Лукінової. Маємо велику честь працювати поряд з Г. П. Півтораком. Інші згадані тут учені активно створювали славистичні пра-

Цитування: Даниленко Л. Київська лінгвістична славістика першої чверті ХХІ ст.: загальний огляд. *Мовознавство*. 2024. № 3. С. 3–20. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-336-2024-3-001>

Citation: Danylenko L. (2024) Kyivska lnhvistychna slavistyka pershoi chverti XXI st.: zahalnyi ohliad [Kyiv linguistic slavistics of the first quarter of the 21st century: a general overview]. *Movoznavstvo*, (3), 3–20. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-336-2024-3-001>

 Стаття опублікована за ліцензією CC BY-SA 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>)

ці великої наукової ваги впродовж першого двадцятиліття ХХІ ст. і в різний час завершили свій земний шлях. Про кожного з них можна написати велику статтю, їм присвячені біобібліографічні праці, їхній внесок у вітчизняне і світове мовознавство характеризували й оцінювали вчені на багатьох наукових конференціях, за матеріалами яких видано збірники наукових праць і тез доповідей [Життя ...; Славістика...; Академік Олександр Савич...; Balto-Slavo-Germanica...] та ін.

Наша мета — здійснити загальний огляд праць сучасних мовознавців, учнів знаних корифеїв, котрі розвивають і збагачують сучасну лінгвістичну славістику. Стаття продовжує хронологію славістичних досліджень в Україні, яким Т. Б. Лукінова присвятила свою монументальну студію «Нариси з історії славістики в Україні» [Лукінова].

Спочатку варто зацентувати, про яку славістику ми будемо говорити. Якщо виходити з термінології, то славістикою називають комплекс різних гуманітарних дисциплін, що вивчають мову, літературу, фольклор, історію матеріальної та духовної культури слов'янських народів східної, західної і південної груп. У вузькому розумінні українська лінгвістична славістика — це передусім дослідження мови західних і південних слов'ян як узятих окремо, так і в компаративному плані. Наш огляд, ґрунтуючись на цій методологічній zasadі, залишає поза увагою лінгвістичну україністику. Крім того, зважаючи на велику кількість студій в Україні з проблем лінгвістичної славістики, маємо на меті зосередитися на монографіях, лексикографічних і лінгводидактичних працях мовознавців Києва, де діють провідні академічні й університетські славістичні центри.

Наукові праці. Розвиток славістики або слов'янознавства починався в першій половині ХІХ ст. студіями з порівняльно-історичного мовознавства, що проливали світло на важливу проблему етногенезу слов'ян, слов'янської писемності, народної культури і словесності. У наш час історико-генетична парадигма в лінгвістиці традиційно є актуальною, хоча не можна стверджувати, що пріоритетною. Причини такого становища різні: зміна наукової парадигми гуманітарного знання, зокрема і лінгвістики, зорієнтованої на антропологічний і динамічний підходи до мови (людина думає і живе тільки в мові), незначний інтерес у студентів до курсів з порівняльно-історичного мовознавства, історичної граматики, старослов'янської мови, помітне зменшення кількості викладачів цих дисциплін, які володіють не лише енциклопедичними лінгвістичними знаннями, але й знаннями історії, культури слов'янських народів.

Непересічне значення для української славістики в царині порівняльно-історичного мовознавства мають студії акад. Г. П. Півторака. З нагоди 80-річчя від дня народження і 50-річчя наукової діяльності вийшов том вибраних наукових праць ученого «Історико-лінгвістична славістика» [Півторак 2015] українською, білоруською, польською мовами. Лише один перелік назв досліджень, вміщених до цього зібрання наукових творів, вражає діапазоном тем, розробок і результатів: це монографії «Українці й Україна в східнослов'янському контексті: походження, мова, тернисті шляхи історії», «Нариси з історії давньокиївської (давньоруської) писемності», «Морфологія інфінітива в східнослов'янських мовах. (Порівняльно-історичний нарис)», наукові статті з проблем східнослов'янських мов, загальнославістичних і діалектологічних, а також рецензії — «цілком оригінальні наукові розвідки, які не тільки подають вдумливий огляд рецензованих праць, а й містять ре-

зультати власних спостережень і роздумів над відповідною проблематикою» [Тараненко : 78]. Коло наукових інтересів Г. П. Півторака справді надзвичайно широке: загальнославістичні питання, етимологія, історія української мови, зв'язки української мови з іншими слов'янськими, діалектологія, білорусистика і т.ін., але всі вони, без сумніву, зводяться до найактуальнішої проблеми посутньої наукової ваги: етно- і глотогенез слов'ян. Особливо гостро це питання постало сьогодні, в час повномасштабної російсько-української війни. За два роки до її розв'язання агресором Г. П. Півторак написав статтю «Українсько-польські етномовні взаємини давнього періоду», актуальність якої неможливо обійти увагою: «Проміжне становище України між Польщею та Росією спричинилося до політичних спекуляцій щодо самобутності української нації та української мови. <...> Російські великодержавні шовіністи вважали і вважають українців росіянами, які «ополячилися», а українську мову — «російсько-польським діалектом. <...> Антинаукові твердження про українську мову поширювалися переважно через владні структури та на побутовому рівні, а не серед професійних філологів. З іншого боку, деякі польські політики заявляли, що українці — це поляки, які зазнали російського впливу. <...> Тому й не дивно, що ця проблематика часто із суто наукової перетворюється на політичну й стає предметом різних спекуляцій, які нерідко набувають навіть рангу державної доктрини. Яскравим прикладом цього було й залишається проміжне становище України між Заходом і Сходом, а точніше кажучи, — між Польщею та Росією, і проблеми, пов'язані з цим сусідством» [Півторак 2020 : 3-4]. Отже, вся сфера міжслов'янської взаємодії сьогодні становить центральну проблему славістики.

Серед досліджень з класичних питань мовознавства чільне місце займає монографія Т. О. Черниш «Слов'янська лексика в історико-етимологічному висвітленні» [Черниш 2003]. Дослідниця пройшла серйозну наукову школу в колективі авторів «Етимологічного словника української мови» під керівництвом акад. О. С. Мельничука. Об'єктом індивідуального дослідження було обрано групу лексики слов'янських мов із коренями прасл. **pek-*, **vir-/*vor-/*var-* та **kyp-/*kvar-/*kop-*, об'єднаних спільною семантикою 'висока температура'. Результатом комплексного компаративно-типологічного аналізу цієї групи гнізд стала семантична і словотвірна реконструкція, дери-ваційна активність лексики на позначення понять матеріальної й духовної культури: *піч*, *пекти*, *печиво*, *випічка*, *пекар*, *печаль*, *печінка*, *печать*, *вар*, *вариво*, *варенуха*, *кипіти*, *кіпоть*, *кванитися* та інші похідні загальнослов'янського характеру. У своїй монографії Т. О. Черниш розвинула ідеї та методи київської етимологічної школи, поглибила її теоретичні положення, засвідчила перспективність гніздового підходу в історико-етимологічних студіях лексики.

За ініціативи акад. В. Г. Складенка було започатковано новий напрям в етимологічній науці: дослідження словотвірних елементів. Укладання словника про походження та генетичні зв'язки запозичених суфіксів і суфіксоїдів, уживаних у лексиці й термінології сучасної української мови, здійснив П. О. Селігей. Праця відзначається ґрунтовною передмовою, в якій докладно схарактеризовано її актуальність, призначення, стан опрацювання суфіксів в українському та зарубіжному словникарстві, джерела і реєстр Словника, будова словникових статей, що складається з десяти структурних частин, зміст і теоретичне підґрунтя кожної з них. Так, наприклад, стаття про суфікс **-ар/-яр/-уяр** містить інформацію про високу продуктивність, частиномов-

ну (іменну) віднесеність цього форманта, наводить тлумачення: «1) “особа певної професії, фаху або роду занять; виконавець дії” (*гончар, лікар, газетяр, пісняр*); 2) “особа з певним суспільним становищем” (*володар, злидар*); 3) “предмет” (*буквар, димар*); 4) “знаряддя дії” (*окуляр, фіксатуар*)» [Селігей 2014 : 62]. Прикметна ознака Словника — показ поширеності і особливостей сполучуваності суфіксів в усіх групах слов'янських мов, відповідники яких розташовано в такому порядку: російський, білоруський; польський, чеський, словацький, верхньолужицький, нижньолужицький; болгарський, македонський, сербський, хорватський, словенський, наприклад, щодо зазначеного суфікса **-ар/-яр/-у́ар**: рос. **-а́рь/-а́р/-я́р** (*бунта́рь, гусле́яр, пу́льса́р*), білорус. **-а́р/-я́р** (*званáр, шкаля́р*), д.-рус. **-а́рь** (*рыба́рь, тяжа́рь*), пол. **-arz** (*babiarz, łgarz*), чес. **-ář** (*brankář, novinář*), слц. **-ár** (*anketár, kovár*), в.-луж. **-ar** (*čtar, spěvar*), н.-луж. **-ar** (*kjarmar, wažar*), болг. **-ár** (*глупáр, печатáр*), макед. **-ар** (*пчелар, учебникар*), серб. **-ар** (*клопóтар, службáр*), хорв. **-ar** (*analitičar, bólničar*), слн. **-ar** (*gramatikar, tesar*). Зібрати приклади з давньоруської та старослов'янської мов, а також з усіх слов'янських мов, що мають різні діакритичні знаки, проаналізувати матеріал на високому науковому рівні — це було надзвичайне для автора завдання, з яким, треба відзначити, він успішно справився.

Традиційно плідними є дослідження вчених київської ономастичної школи, котрі на широкому слов'янському тлі новими фактами доповнюють вивчення слов'янських старожитностей. Протягом перших двох десятиліть ХХІ ст. побачили світ праці В. П. Шульгача «Ойконімія Волині: Етимологічний словник-довідник» [Шульгач], В. О. Яція «Ойконімія Івано-Франківської області: історико-етимологічний словник» [Яцій], О. В. Іваненка «Назви поселень Сумщини. Історико-етимологічний словник» [Іваненко], С. О. Вербича «Назви поселень Чернівецьчини: історико-етимологічний словник» [Вербич 2019]. Триває робота над колективним проєктом «Історико-етимологічний словник ойконімів України». Гідронімії басейну Дністра присвятив свою монографію С. О. Вербич [Вербич 2017]. Це перше у вітчизняному мовознавстві системне дослідження гідронімії другої за довжиною водної артерії України — ріки Дністер. Автор запропонував етимологічний аналіз назв водойм Верхньої, Середньої і Нижньої Наддністрянщини, на основі якого з'ясував роль різночасових неслов'янських і слов'янських елементів у становленні гідронімікону досліджуваного ареалу.

Активно розвиваються антропонімічні студії. В.П. Шульгач здійснив реконструкцію українських прізвищ аж до праслов'янського рівня та оприлюднює результати своєї роботи у праці «Нариси з праслов'янської антропонімії», що виходить окремими частинами: I ч. (2008), II ч. (2015), III ч. (2016), IV ч. (2017), V ч. (2018), VI ч. (2019), VII ч. (2021), VIII ч. (2023).

Сучасний рівень розвитку етимології дозволив розширити ще одну етимологічну царину — лексикографічну топонімію. Вагомою в цій галузі є праця В. В. Лучика «Етимологічний словник топонімів України» [Лучик 2014], що містить понад 2600 етимологічних статей про найвідоміші географічні об'єкти: населені пункти, річки, озера, ліси, гори, заповідники, історико-етнографічні території тощо, наприклад *Дніпро, Дністер, Ізюм, Ведмідь-гора, Буча, Ірпінь* та ін. Для дослідника важливий параметр Словника — час фіксації топонімів (там, де такі свідчення є або вдалося їх виявити з доступних джерел), він пояснює їхнє походження через фонетичні відповідності споріднених основ, лексичне й дериваційне значення твірних морфем, які

відображають мотиваційну ознаку, характерну на момент онімної номінації. Таким чином, етимологія цих топонімних назв відображає формування топонімного простору на українських землях від часів існування трипільської культури та індоєвропейської етномовної спільноти до сьогодення, а також багатомовну лінгвальну і позалінгвальну (історичну, географічну, етнографічну, культурну) інформацію, що в динаміці репрезентує фрагменти мовної картини світу.

З успіхами української етимологічної школи нерозривно пов'язані діалектологічні студії — підґрунтя реконструкції історії слова в межах мовно-територіальних утворень з виходом на семантико-типологічний та етнокультурний рівні інтерпретації мовних явищ. Оскільки діалектологічний підхід характеризується в мовознавстві таким, що більш точно відбиває реальну історію слова, ніж його писемна літературна форма, дослідження такого плану залишаються актуальними для мовознавства. Він є важливим також з огляду на те, що діалектні явища поступово зникають з етнічного мовного ландшафту. Прикладом праці цього напрямку є монографія Л. В. Непоп «Лексичні особливості польських говірок на території Хмельницької та Житомирської областей» [Непоп 2004] — підсумок багаторічної співпраці з проф. Я. Рігером з Інституту польської мови Польської академії наук. Матеріалом для дослідження послужили магнітофонні записи польських говірок, зібраних проф. Я. Рігером та його колегами в селах Буртин, Гречани, Зелена, Олешківці, Червоні Хатки в Україні. Оригінальність монографії Л. В. Непоп полягає в поєднанні ареалогічного, синхронічного й діахронічного підходів до лексики польських острівних говірок в Україні, що забезпечило глибокий генетико-типологічний аналіз матеріалу, визначення внутрішньомовних і позамовних чинників статичної й динамічної лексики складу південного варіанта польського периферійного діалекту, чітке обґрунтування висновків.

Ареальний метод застосовано в дисертаційному дослідженні О. М. Лазаренко «Особливості функціонування польської мови в Україні у XVII ст. (на матеріалі творів Лазаря Барановича)» [Лазаренко]. На основі аналізу фонетичної, морфологічної та лексичної систем творів архієпископа Чернігівського та Новгород-Сіверського Лазаря Барановича авторка показала процеси розвитку польської мови в Україні XVII ст. і констатувала, що в результаті польсько-українських мовних зв'язків поза етнічними межами Речі Посполитої, а саме на українських теренах, виник варіант польської мови, так званий периферійний діалект (*polszczyzna kresowa*), яким послуговувалися як польські переселенці, так і представники українського суспільства. У дослідженні було виявлено найважливіші фонетичні, морфологічні, лексичні та стилістичні риси рідної польської мови Лазаря Барановича, які виникли під впливом української мови і відбилися на його польськомовній спадщині. Також було здійснено порівняльний аналіз із іншими діалектами польської мови, насамперед з великопольським та малопольським, що лягли пізніше в основу сучасної польської літературної мови. Цілком очевидно, що лінгвогеографічні дані є важливим матеріальним ресурсом для обговорення однієї з провідних тем славістики — етногенез слов'ян від праслов'янської епохи до форм існування чи занепаду сучасних діалектів слов'янських мов.

З етимологією споріднена етнолінгвістика. Обидві науки використовують подібні методи і матеріали досліджень, спираються одна на одну. Але якщо етимологія фіксує значення слів у різних слов'янських мовах у певний історичний період, то для етнолінгвістики важливо пояснити першооснову

семантики слова чи фраземи у її зв'язках з матеріальною й духовною культурою народу, його традиціями і звичаями. Завдяки комплексному підходу до даних мови, фольклору, народного побуту етнолінгвістика виявляє їхній культурний зміст, культурну пам'ять слова. Багатоаспектність етнолінгвістичних студій вимагає від дослідника міждисциплінарних знань, володіння комплексом аналітичних процедур та вмінь узгоджувати їх результати, що повною мірою демонструють праці українських лінгвістів. На теоретичних засадах етнолінгвістики розробляється проблема національно-культурної семантики лексики і фразеології західних і південних слов'ян, досліджуються засоби і прийоми етнокультурної атрибуції. Так, у монографії Л. І. Даниленко «Національно-культурна семантика чеської фразеології» [Даниленко 2000a] аналізуються національно конотовані фраземи з компонентами-антропонімами (*Jan, Honza, Vávra, Franta, Pepík*) і топонімами (*Praha, Pardubice, Brno, Chlumec*), етнонімами (*Čech, Němec, Angličan, Turek*), назвами грошових одиниць (*grešle, groš, hřivna, koruna*), метричних засобів (*loket, coul*), національних страв (*knedlík, pivo*), деяких релігійних свят і їх народних відповідників (*Vánoce, Tři krále, Popeleční středa*), описуються фразеосемантичні поля «природа», «час», «побутова сфера життя людини (народження, весілля, смерть; мовний етикет)», культурна семантика Різдва й першоквітневих жартів. У такий спосіб поєднано два різновекторні напрями опису: вертикальний, в якому істотну роль відіграє національно маркований компонент фразеологізму, і горизонтальний (ідіографічний), визначальною рисою якого є семасіологічна домінанта фразеологічного ряду. Взаємозв'язок характеристик цих двоєдиних частин забезпечує обґрунтовані висновки. Дослідження містить історико-етимологічні реконструкції чеських фразем, наприклад: *zlaté prasátko, panenský věneček, přijít o věnec, zůstat na ocet, být v koutě, Škaredá středa, měřit dvojím loktem, zakopat svou hřivnu* та ін. Виявленню власне чеської фразеологічної специфіки сприяє паралельне порівняння з відповідним матеріалом української, російської, білоруської, словацької, польської, німецької та інших мов.

Результатом дослідження болгарських назв рослин, їх культурної семантики й символіки стала монографія О. В. Малаш «Болгарські назви рослин: походження, семантика, символіка» [Малаш]. Авторка характеризує місце та роль рослин у світогляді болгар, зв'язок їхніх імен з використанням у лікувальній практиці, з релігійними уявленнями, ритуалами, зокрема з вірою в охоронну функцію рослин у побуті, аналізує внутрішню форму назв фітонімів, мотивувальні ознаки за схожістю з об'єктами матеріального світу. Численні назви дикорослих і культурних рослин розглянуто на широкому тлі різножанрових текстів — народних пісень, прислів'їв і приказок, авторської художньої поезії і прози.

Однією з авторитетних у славістиці є заснована проф. Є. Бартмінським Люблінська етнолінгвістична школа. Її представники з різних європейських країн здійснюють міжнародний проєкт «Словник народних стереотипів і символів» («Słownik stereotypów i symboli ludowych»), в якому взяла участь київська полоністка Л. В. Непоп-Айдачич, авторка статей «Гвоздика», «Незабудка», «Конвалія» [Непор-Аjdaczuć 2019a, 2019b, 2019c].

На матеріалі слов'янської фразеології розробляється інший напрям, зорієнтований на семасіологічну характеристику одиниць цього мовного рівня. У фокусі уваги дослідників постають питання семантичної структури фразеологічних полів, парадигматичні відношення між одиницями, механіз-

ми номінації й семантичної деривації. До таких праць належить монографія І. М. Мирошніченко «Фразеосемантичне поле 'працьовитість/ неробство' в польській мові» [Мирошніченко 2014], в якій запропоновано модель найбільш повного опису досліджуваної семантики за компонентним складом фразеологічних одиниць: зоонімами, теріопатронімами, орнітонімами, ентомонімами, фітонімами, назвами риб, молюсків і ракоподібних, онімами, етронімами, колоративами, соматизмами. На думку дослідниці, матеріал за-свідчив значну подібність польської фразеології до аналогічних тематичних груп не лише східнослов'янських мов, але й чеської, верхньолужицької, а також англійської та французької мов, що дозволяє говорити про типологічні паралелі та мовні універсали у сфері фразеологічної номінації. Цінним додатком до монографії є паспортизований ідеографічний словничок польського фразеосемантичного поля «працьовитість/ неробство», що налічує 1007 одиниць, розподілених на п'ять тематичних груп: 1. Займатися/не займатися корисною діяльністю; 2. Діяльність за родом занять; 3. Оцінка діяльності; 4. Суб'єкт діяльності/ бездіяльності; 5. Оцінка суб'єкта діяльності.

Комплексне синхронічно-діахронічне дослідження І. А. Аскерової також присвячене семантичному полю польської мови, а саме мікрополлям емоційно-афективних станів радості, смутку і страху [Аскерова 2007]. У ньому авторка зосередила свою увагу на семантико-структурних властивостях зазначених номінацій, розкрила їхній словотвірний потенціал, простежила особливості мовної концептуалізації назв емоційно-афективних станів у взаємозв'язку з національно-специфічними рисами польської мовної свідомості. Цікавим результатом праці є опис моделей семантичного розвитку досліджуваної групи лексики, виявлення закономірностей її формального і смислового розвитку на широкому діахронічному тлі XIII–XX ст., визначення закріплених у мові народних знань та уявлень про внутрішній світ людини.

Сучасна лінгвістична сербістика в Україні представлена вагомим науковим дослідженням — монографією В. Ярмач «Семантика і прагматика темпоральності у сербському літературно-художньому дискурсі: структурні, стилістичні та компаративні аспекти» [Ярмач 2018]. Назва праці демонструє комплексний підхід до загальнокультурної категорії темпоральності (час — форма існування світу), аналіз якої авторка провела на засадах теорії загального мовознавства, функціональної граматики, лінгвостилістики. Новаторський алгоритм дослідження полягає в поєднанні суто лінгвістичних прийомів аналізу синтетичних й аналітичних претеритальних дієслівних форм минулого часу в сербській мові в різних видах художнього дискурсу на великому хронологічному зрізі (від початку XIX ст. до початку XXI ст.) із залученням екстралінгвальних, філософських, онтологічних ознак, засадничих для дискурсології. Східнослов'янський компаративний контекст, використаний як спосіб відновлення внутрішньої форми сербських дієслівних форм минулого часу в порівнянні зі східнослов'янськими претеритальними формами, виявився ефективною теоретико-методологічною моделлю вивчення семантики граматичних категорій, разом з тим запропонована методика інтегративного порівняльно-типологічного підходу відкриває перспективи для опису слов'янського прозаїчного і поетичного дискурсу в його жанрових різновидах.

Помітною характерною ознакою сучасної київської лінгвістичної славістики є дослідження мови як експонента когнітивних структур, співвідношен-

ня ментальних механізмів з природною мовою і її мовленнєвою реалізацією, способів репрезентації культурних кодів — носіїв культурних смислів матеріального і духовного світу людини. У монографії С. С. Єрмоленка «Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць» [Єрмоленко 2006] відомості польської мови та інших мов європейського мовно-культурного ареалу використано при аналізі структур знакової репрезентації в народно-календарних пареміях в контексті дослідження взаємовідношень міфологічної ментальності та семіотики імені в календарно-паремійній моделі світу. У його ж монографії «Мова в семіотичній ієрархії культури» [Єрмоленко 2023] з глибоким теоретичним аналітизмом використано польський матеріал при розгляді проблематики інтерференції мовно-культурних кодів, як міжмовної, так і між ідіомами тієї самої мови, зокрема розділи, присвячені граматиці сакральних імен у календарному дискурсі слов'янських народів, використанню деяких елементів новомови у повоєнних фейлетонах Стефана Вехецького та семіотичній поетиці бібліонімів у поезії Яна Твардовського.

У сучасних лінгвістичних студіях вивчаються різні мовні засоби, значеннєві і смислове наповнення яких дає змогу виявити діалектику лінгвальної, концептуальної та етнічної мовної картини світу в проєкції на історію та культуру народу. Перспективною для аналізу є слов'янська пареміологія. У цьому ракурсі виконано дослідження Л. І. Даниленко «Чеська пареміологія в генетичному, лінгвокогнітивному і дискурсивному висвітленні» [Даниленко 2019]. У роботі розглянуто широкий діапазон праць (від XIV ст. до сучасності), що сформували паремійний фонд чеської мови, простежено становлення термінологічної системи чеської пареміології в східнослов'янському компаративному контексті, запропоновано періодизацію чеської пареміології. Монографія вперше в лінгвістичній богемістиці подає характеристику чеської пареміології в рецепції культурно-історичного досвіду: античного та біблійного спадку, впливу німецької мови. На засадах когнітивної семантики авторка здійснила аналіз базових культурних концептів — *добро, зло, краса, час, гендер* — як ментальних репрезентантів мовно-культурних смислів, релевантних для чеської лінгвокультурної спільноти, розглянула чеські паремії як соціопрагматичні явища дискурсу, трансформовані в мовленні. Теоретичне опрацювання цієї теми дозволило поглибити розуміння лінгвістичної природи паремійної одиниці, її призначення й функціонування.

Складний і вербально майже невловимий світ людських емоцій досліджувала Л. І. Ніколаєнко у монографії «Репрезентація емоцій заздрості і співчуття в польській, російській та українській мовах: семантико-когнітивний і лінгвоаксіологічний виміри» [Ніколаєнко]. Праця є новим та оригінальним поглядом на лінгвістику емоцій, структурованих семантико-когнітивними моделями людського пізнання через призму трьох слов'янських мов, відзначається доказовим за своїм обсягом матеріалом, плідним міждисциплінарним синтезом лінгвістичних, психологічних, філософських, етичних, культурологічних знань, що в підсумку забезпечило чітку типологію мовних засобів (лексичних і метафоричних), виявлення спільних і відмінних рис концептуалізації та категоризації емоцій у польській, українській, російській мовних картинах світу, загальні достовірні результати й висновки. Книжку можна розглядати як своєрідний фрагмент енциклопедії психоемоційного світу людини, цікавого також пересічному читачеві, який отримав наукове обґрунтування деструктивного впливу заздрості, що викликає моральне руйнування, деградацію і навпаки, знання про конструктивність

співчуття, страждання через чуже горе, що сприяють духовному розвитку людини, її емпатійного потенціалу.

Новий зміст лінгвістичних знань презентують дослідження в річці інтегрованого напрямку — лінгвістичної прагматики, зорієнтованої на функціонально-комунікативну властивість мови, вияв у ній суб'єктивного чинника. Предметом дослідження Н. Ф. Баландіної в монографії «Функції і значення чеських прагматичних кліше в комунікативному контексті» [Баландіна 2002] стали стандартизовані мовні знаки стереотипних соціальних ситуацій: зустрічі, вітання, прощання, подяки, вибачення і т.под. Уперше на матеріалі чеської мови було здійснено комплексний аналіз прагматичних кліше з урахуванням мети мовців при їх уживанні. Семантику мовних кліше розглянуто не як формальну абстрактну лінгвістичну систему, а як засіб комунікативного впливу згідно з принципами і правилами мовленнєвої поведінки, прийнятими в чеському суспільстві. О. Євланова у монографії «Політичний дискурс Вацлава Гавела й Вацлава Клауса: засоби і прийоми мовного впливу» [Євланова], спираючись на оригінальні джерела й матеріали, подає комплексний аналіз політичного дискурсу чеських президентів Вацлава Гавела й Вацлава Клауса, визначає особливості їхнього політичного лексикону, роль прецедентних феноменів, установлює комунікативні стратегії політиків у телевізійних виступах і дебатах.

Серед досліджень сучасної лінгвістичної славістики особливе місце займає зовсім новий напрям, теоретичні основи якого розробив П. О. Селігей, відомий у сучасному мовознавстві автор неординарних філологічних ідей та їх наукового втілення. У монографії «Українська мова у 2222 році : Вступ до лінгвофутурології» [Селігей 2023] учений проаналізував чинники життєстійкості національних мов, особливо ті, що дають підстави прогнозувати їхнє майбуття в близькій та віддаленій перспективі. Крім мовного законодавства та мовної політики, до цих чинників автор відносить демографічну, економічну й комунікативну потужність мови, її культурно-інформаційну цінність, цифрову оснащеність і суспільний престиж. На цій основі П. О. Селігей виробив стратегічні та практичні рекомендації щодо зміцнення становища української мови. Проведене дослідження може слугувати своєрідною моделлю для прогнозування майбутнього й інших слов'янських мов. Тим більше що практично всі ці мови (білоруська, російська, польська, кашубська, чеська, словацька, верхньо- та нижньолужицька, болгарська, македонська, сербська, хорватська, словенська) дали авторові багатий матеріал для порівнянь та аналогій. Істотною запорукою виживання національних мов у майбутньому, збереження розмаїття світової лінгвосфери загалом дослідник вважає розвиток технології машинного перекладу, писемного та усного. Таким чином, можемо констатувати, що ця праця унікальна й виняткова — перша в історії українського мовознавства, що не просто закладає основи лінгвофутурології, але й має велике суспільне значення для оцінювання сучасного стану української мови та її перспектив на тлі інших світових мов, у тому числі й слов'янських: «Майбутнє української мови починається сьогодні» [Селігей 2023 : 446].

Українські мовознавці презентують славістику в міжнародних комісіях, акредитованих при Міжнародному комітеті славістів: етимологічній (Т. О. Черниш), фразеологічній (Л. І. Даниленко), етнолінгвістичній (Л. В. Непоп-Айдачич).

Словникарство. Протягом перших двох десятиліть ХХІ ст. київські славісти створили нові лексикографічні праці, важливі як для теорії, так і для практики гуманітарних наук. Про кожний словник можна сказати — це перший в історії нашої славістики. У кінці ХХ — на початку ХХІ ст. соціально-економічні зміни зумовили появу багатьох неологізмів на позначення нових суспільних явищ і понять, не зафіксованих у попередніх лексикографічних працях. Виникла потреба в чесько-українському та українсько-чеському словниках, які б охоплювали широковживану і спеціальну лексику й термінологію чеської мови з юридичної, економічної, фінансово-кредитної і комерційної діяльності [Даниленко 2000b; Anderš, Danylenko 2000; Anderš, Danylenko 2004]. ««Білорусько-український словник», — як зазначено в передмові, — відбиває найновіші досягнення білоруської лексикографії» [Півторак, Скопненко : 5], а його особливість — диференційний принцип, за яким автори подавали загальноживану лексику і фразеологію сучасної білоруської літературної мови, найпоширеніші в білоруській літературі розмовні слова, архаїзми й діалектизми, що істотно відрізняються від українських відповідників. «Українсько-словенський та словенсько-український словник» [Думка, Глажар-Берчич, Даниленко, Торкар], «Українсько-хорватський-словник» [Васильєва, Ткачук, Чумак 2018] і «Хорватсько-український словник» [Васильєва, Ткачук, Чумак 2022] схожі за обсягом реєстру (25 тис. слів), сформованих переважно із загальноживаної лексики з незначним вкрапленням архаїзмів, арготизмів і діалектних слів, а також термінів різних галузей суспільного життя, науки і техніки, що сьогодні входять до активного слововжитку словенської і хорватської літературних мов. У цей період було видано також низку кількамовних словників лінгвістичної термінології [Черниш, Стрельчук, Паламарчук 2004; Білик, Паламарчук, Стрельчук 2006; Білик, Паламарчук, Стрельчук 2013; Ніка та ін. 2022].

Авторський колектив Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (Л. І. Ніколаєнко, І. М. Мирошніченко, А. Г. Вільчинська, співавтори О. М. Лазаренко, О. С. Баранівська) продовжує укладання тритомного «Великого українсько-польського словника», триває також робота В. В. Чумака і Т. Я. Марченко над «Сербсько-українським словником» за ред. В. І. Ярмак.

Лінгводидактика. На основі теоретичних знань з лінгвістичної славістики вчені долучаються до написання славістичних курсів в університетах, на рівні сучасних дидактичних принципів науковості, доступності, систематичності, креативності створюють навчальні книжки, бібліографії, збірники текстів для читання із завданнями.

Як відомо, на початку 90-х років ХХ ст., коли Україна здобула державну незалежність, гостро відчувався брак підручників для українських студентів, оскільки базовими залишалися книжки російських авторів з текстами на зразок «Ленін у Празі». 2006 року побачив світ базовий підручник Л. І. Даниленко «Чеська мова» (перевидання 2007 і 2012 рр.), в якому системно викладено основи фонетики, морфології, синтаксису чеської мови в зіставленні з українською мовою з позицій комунікативного підходу та з урахуванням особливостей рідномовного оточення [Даниленко 2006]. Ще один підручник чеської мови для українців підготувала у співавторстві О. Л. Паламарчук [Гасіл, Лобур, Паламарчук 2011], другу частину якого було видано 2023 р. [Гасіл, Гасілова, Лобур, Паламарчук 2023].

Помітне місце серед опублікованих праць зайняв підручник В. В. Лучика «Вступ до слов'янської філології» [Лучик 2008], названий Г. П. Півтораком «своєрідною міні-енциклопедією слов'янознавства» [Півторак 2009 : 136].

Значний внесок у розбудову вітчизняної університетської полоністики зробила Т. О. Черниш, авторка першого в Україні підручника історії польської літературної мови польською мовою [Czernysz 2019], посібника «Нариси зі слов'янської порівняльно-історичної лексикології та етимології» [Черниш 2010]. Відзначимо ще один дуже важливий аспект наукової діяльності Т. О. Черниш — відданість полоністиці, підготовку для неї кадрів, наслідком чого постала українська школа лінгвістичної полоністики, презентована працями Л. В. Непоп, І. А. Аскерової, Т. В. Довжок, М.І. Половинкіної, Н. Б. Дем'яненко.

На високому науково-методичному рівні українські славісти видають праці слов'янськими мовами. Л. В. Непоп-Айдачич підготувала навчальний посібник «Polska etnolingwistyka kognitywna» [Непоп-Айдaczyc 2007], в якому не лише висвітлено історію та світовий контекст формування люблінської школи когнітивної етнолінгвістики, очолюваної проф. Є. Бартмінським, але й уміщено фрагменти праць представників цієї школи, які були практично не доступними українському читачеві у час виходу посібника друком. Навчальний посібник Л. І. Даниленко «Kulturní paměť slova. Příručka české lingvokulturologie» [Danylenko 2017] — перший у лінгвістичній богемістиці лінгвокультурологічний словник обсягом понад 400 статей, що розкриває семантику чеської фразеології та пареміології у її зв'язках з матеріальною і духовною культурою народу. Серед інших лінгвославістичних навчальних праць назвемо ще посібники Д. Айдачича, Л. В. Непоп-Айдачич [Айдачич, Непоп-Айдачич 2015], І. А. Аскерової [Аскерова 2019а, 2019b], Л. І. Даниленко [Даниленко 2021, 2022, Danylenko 2024], Н. Б. Дем'яненко [Дем'яненко 2012, 2019], І. М. Мирошніченко [Мирошніченко 2020]. Приємно констатувати, що київська лінгводидактична школа активно розвивається й поповнюється новими науково-методичними розробками.

Насамкінець відзначимо велику роботу київських славістів Т. О. Черниш, С. С. Єрмоленка, Н. Л. Білик, О. І. Дзюби-Погребняк, О. М. Деркач, В. І. Ярмак з перекладів художніх творів слов'янськими мовами на українську мову (що є не лише успішним внеском у міжкультурну комунікацію, але й оригінальним лінгвістичним матеріалом для порівняльного перекладознавства): з польської мови творів Я. Твардовського [Твардовський 2000]; із сербської мови творів Г. Петровича [Петрович 2007], М. Продановича [Проданович 2009], В. Огнєновича [Огнєнович 2009], І. Мароєвича [Мароєвич 2021], Д. Великіча [Велікіч 2021], Д. Кіша [Кіш 2022], зі словенської мови — Д. Янчара [Янчар 2020], К. Перат [Перат 2022] та ін.

Оцінка перспектив української лінгвістичної славістики в цілому, на жаль, не є надто оптимістичною. Як і вся соціогуманітаристика, сучасна славістика — справа ентузіастів, фанатів своєї справи. Проблема, як уявляється, нагадує зачароване коло і має багато причинно-наслідкових зв'язків: це передусім підготовка кадрів в університетах, де скорочуються навчальні години з основних мовних і літературознавчих дисциплін, орієнтування самих студентів-філологів на прагматичні аспекти володіння філологічними знаннями, іноземними мовами, втрата ними інтересу до аспірантури, негативний вплив мають також економічні труднощі: низька оплата праці науковців. Але ніщо не стоїть на місці. Закони діалектики є запорукою, що на новому оберті еволюційної спіралі славістика актуалізується в новій якості.

ЛІТЕРАТУРА

- Айдачич Д., Непоп-Айдачич Л. В. Порівняльна сербсько-українська фразеологія : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2015. 259 с.
- Академік Олександр Савич Мельничук і сучасне мовознавство : зб. наук. пр. до 100-річчя від дня народження. Київ : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2023. 356 с.
- Аскерова І. А. Семантичне поле назв емоційно-афективних станів у польській мові : монографія. Київ : Освіта України, 2007. 226 с.
- Аскерова І. А. Граматика польської мови : підруч. для вищ. навч. закл. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019а. Ч. 1. Іменник і прикметник. 300 с.
- Аскерова І. А. Граматика польської мови : підруч. для вищ. навч. закл. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019б. Ч.2. Займенник і числівник. 128 с.
- Баландіна Н. Функції і значення чеських прагматичних кліше в комунікативному контексті : монографія. Київ : АСМІ, 2002.
- Васильєва Л., Ткачук О., Чумак В. Українсько-хорватський-словник. Київ : УМІФ, 2018. 630 с.
- Васильєва Л., Ткачук О., Чумак В. Хорватсько-український словник. Київ : УМІФ, 2022. 896 с.
- Велікич Д. Слідчий / пер. з серб. О. Дзюби-Погребняк. Київ : Laurus, 2021. 256 с.
- Вербич С.О. Гідронімія басейну Дністра : монографія. Луцьк : Терен, 2017. 544 с.
- Вербич С. О. Назви поселень Чернівецьчини: історико-етимологічний словник. Чернівці : «Букрек», 2019. 208 с.
- Гасіл Ї., Лобур Н., Паламарчук О. Чеська мова для українців : підруч. у 2 ч. Львів : Видавн. центр ЛНУ імені І. Франка; Ужгород : ТОВ «ІВА», 2011. Ч. 1. 296 с.
- Гасіл Ї., Гасілова Г., Лобур Н., Паламарчук О. Чеська мова для українців. Київ : Нікос, 2023. 420 с.
- Даниленко Л.І. Національно-культурна семантика чеської фразеології: монографія. Київ : Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні, 2000а. 176 с.
- Даниленко Л. І. Чесько-український словник. Сучасна ділова мова. Київ : Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2000b. 165 с.
- Даниленко Л. І. Чеська мова : підруч. для студентів вищ. навч. закл. Київ : Довіра. 2006. 543 с.
- Даниленко Л.І. Чеська пареміологія в генетичному, лінгвокогнітивному і дискурсивному висвітленні : монографія. Київ : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2019. 440 с.
- Даниленко Л. І. Чеська фразеологія і пареміологія. Бібліографія джерел XIX – 20-х років ХХІ ст.: бібліогр. посіб. Київ : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2021. 191 с.
- Даниленко Л. І. Практична фразеологія чеської мови : навч. посіб. Київ: Видавн. дім Дмитра Бураго, 2022. 96 с.
- Дем'яненко Н.Б. Порівняльне вивчення польської та української фразеології : навч. посіб. з курсу «Порівняльне вивчення слов'янської фразеології». Київ : Освіта України, 2012. 144 с.
- Дем'яненко Н.Б. Польська мова. Основи орфографії : навч.-метод. посіб. Київ: НВЦ НА СБ України, 2019. 98 с.
- Думка В., Глажар-Берчіч Н., Даниленко Л., Торкар С. Українсько-словенський та словенсько-український словник. Любляна : Založba ZRC, 2018. 703 с.
- Євланова О. Політичний дискурс Вацлава Гавела й Вацлава Клауса: засоби і прийоми мовного впливу. Київ: Видавн. дім Дмитра Бураго, 2022. 184 с.
- Єрмоленко С. С. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць : монографія. Київ: Видавн. дім Дмитра Бураго, 2006. 384 с.
- Єрмоленко С. С. Мова в семіотичній ієрархії культури. Київ : Наук. думка, 2023. 326 с.
- Життя — у слові : зб. наук. праць на пошану академіка В. М. Русанівського / відп. ред. В. Г. Склярєнко. Київ : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2011. 544 с.
- Іваненко О. В. Назви поселень Сумщини : історико-етимол. словник. Київ : Ін-т укр. мови НАНУ, 2016. 329 с.

- Кіш Д. Псалом 44 / пер. з серб. О. Дзюби-Погребняк. Івано-Франківськ : Вид-во «П'яний корабель», 2022. 112 с.
- Лазаренко О. М. Особливості функціонування польської мови в Україні у XVII столітті (на матеріалі творів Лазаря Барановича) : автореф. дис. ...канд. філол. наук. Київ, 2005. 24 с.
- Лукінова Т. Б. Нариси з історії славістики в Україні. Київ : Наук. думка, 2018. 758 с.
- Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології : підруч. Київ : Академія, 2008. 344 с.
- Лучик В.В. Етимологічний словник топонімів України / відп. ред. В.Г.Скляренко. Київ : Академія, 2014. 544 с.
- Малаш О. В. Болгарські назви рослин: походження, семантика, символіка. Київ : Наук. думка, 2021. 202 с.
- Мароєвич І. Белградські жінки: збірка оповідань / пер. із серб. О. Дзюби-Погребняк, О. Деркач. Київ: Laurus, 2021. 176 с.
- Мирошніченко І. М. Фразеосемантичне поле «працьовитість/ неробство» в польській мові. Київ : Наук. думка, 2014. 247 с.
- Мирошніченко І. М. Практична фонетика польської мови з елементами правопису: навч. посіб. Київ: Вид-во Національної академії статистики, обліку та аудиту, 2020. 62 с.
- Непоп Л.В. «Лексичні особливості польських говірок на території Хмельницької та Житомирської областей» : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2004. 212 с.
- Ніка О., Гриценко С., Корольов І. та ін. Українсько-англійсько-литовсько-польсько-грецько-латинський словник лінгвістичної термінології : навч. посіб. / за ред. О. Ніки, С. Гриценко. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Суми : Університетська книга, 2022. 219 с.
- Ніколаєнко Л.І. Репрезентація емоцій заздрості і співчуття в польській, російській та українській мовах: семантико-когнітивний і лінгвоаксіологічний виміри. Київ : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2021. 412 с.
- Огненюк В. Ностальгія / пер. з серб. В. Ярмак. *Всесвіт*. 2009. № 5-6. С. 132-141.
- Паламарчук О.Л., Білик Н.Л., Стрельчук Г. П. Українсько-сербський словник лінгвістичної термінології. Київ : Бібліотека українця, 2006. 516 с.
- Паламарчук О.Л., Білик Н.Л., Стрельчук Г. П. Білорусько-український словник лінгвістичної термінології. Київ : Освіта України, 2013. 350 с.
- Перат К. Мазохістка / пер. зі словен. О. Дзюби-Погребняк. Київ : Пінзель, 2022. 170 с.
- Петрович Г. На міліні / пер. з серб. О. Ткаченко (Деркач). *Острів та інші видіння*. Харків : Фоліо, 2007. С. 105-112.
- Півторак Г. [Рец. на: Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології : підручник. Київ : Вид. центр «Академія», 2008. 344 с.]. *Мовознавство*. 2009. № 3-4. С. 133-136.
- Півторак Г. Історико-лінгвістична славістика. *Півторак Г. Вибрані праці : До 80-річчя від дня народження і 50-річчя наукової діяльності*. Київ: Наук. думка, 2015. 512 с.
- Півторак Г. П. Українсько-польські етномовні взаємини давнього періоду. *Мовознавство*. 2020. № 1. С. 3-19.
- Півторак Г. Українсько-польські етномовні взаємини давнього періоду. *Мовознавство*. 2020. № 1. С. 3-19.
- Півторак Г.П., Скопненко О.І. Білорусько-український словник / за ред. Г. П. Півторака. Київ : Довіра, 2006. 723 с.
- Проданович М. Сад у Венеції / пер. з серб. Н. Білик. *Всесвіт*. 2009. № 5-6. С. 3-104.
- Селігей П.О. Етимологічний словник запозичених суфіксів і суфіксоїдів в українській мові. Київ: Академперіодика, 2014. 324 с.
- Селігей П.О. Українська мова у 2222 році: Вступ до лінгвофутурології. Київ : Академперіодика, 2023. 452 с.

- Славістика — покликання і доля : зб. тез доповідей учасників круглого столу (до 95-річчя з дня народження доктора філологічних наук Тетяни Борисівни Лукінової), м. Київ, 26 жовтня 2022 р. / відп. ред. В. Ярмак. Київ : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2023. 72 с.
- Тараненко О.О. [Рец. на : Півторак Г. Історико-лінгвістична славістика. *Півторак Г. Вибрані праці : До 80-річчя від дня народження і 50-річчя наукової діяльності*. Київ : Наук. думка, 2015. 512 с.]. *Мовознавство*. 2016. № 3. С. 77-81.
- Твардовський Я. Треба йти далі, або прогулянка сонечка. Твардовський Я. *Вибрані поезії / упоряд., пер., передм. та прим. Т. Черниш і С. Єрмоленка*. Київ; Краків: Кайрос, 2000. 350 с.
- Черниш Т.О. Слов'янська лексика в історико-етимологічному висвітленні (гніздовий підхід) : монографія. Київ : Б.в., 2003. 480 с.
- Черниш Т. О., Стрельчук Г., Паламарчук О. Польсько-український словник лінгвістичної термінології. Українсько-польський словник лінгвістичної термінології. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2004. 154 с.
- Черниш Т. О. Нариси зі слов'янської порівняльно-історичної лексикології та етимології : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. 304 с.
- Шульгач В. П. Ойконімія Волині: етимологічний словник-довідник. Київ : Кий, 2001. 189 с.
- Янчар Д. І кохання теж / пер. із словен. О. Дзюби-Погребняк. Київ : Дух і Літера, 2020. 352 с.
- Ярмак В. Семантика і прагматика темпоральності у сербському літературно-художньому дискурсі: структурні, стилістичні та компаративні аспекти. Київ: Освіта України, 2018. 504 с.
- Яцій В. О. Ойконімія Івано-Франківської області: історико-етимологічний словник / відп. ред. В.П. Шульгач. Київ : Наук. думка, 2015. 391 с.
- Anderš J., Danylenko L. Praktický česko-ukrajinský slovník. Ekonomika. Finance. Obchod. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. 155 s.
- Anderš J., Danylenko L. Ukrajinsko-český slovník. Ekonomika. Finance. Obchod. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 216 s.
- Balto-Slavo-Germanica: мовні контакти в синхронії і діячності [Електронне видання] : зб. тез доп. учасників кругл. столу до 90-річчя з дня народження члена-кореспондента НАН України, д-ра філол. наук, проф. А. П. Непокупного, м. Київ, 15 груд. 2022 р. / відп. ред. О. Скопненко. Київ : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2023. 132 с.
- Danylenko L. Kulturní paměť slova. Příručka české lingvokulturologie. Kyjiv : Vydavatel'ský dům Dmytra Burago, 2017. 224 s.
- Danylenko L. I. Poradíte si s češtinou? 300 otázek pro Váš úspěch. Testové úlohy z českého jazyka: studijní příručka. Kyjiv : «Centrum učební literatury», 2024. 72 s.
- Czernysz T. Historia polskiego języka literackiego w zarysie. Cz. 1. = Нариси з історії польської літературної мови. : підруч. для вишів. Київ : Дух і Літера, 2019. Ч. 1. 220 с.
- Nepop-Ajdaczyc L. Polska etnolingwistyka kognitywna. Kijów: WPC «Uniwersytet Kijowski», 2007. 336 s.
- Nepop-Ajdaczyc L. Goździk. *Słownik stereotypów i symboli ludowych / koncepcja całości i redakcja: J. Bartmiński*. Lublin : Wyd-wo UMCS, 2019a. T. 2. Cz. 3. S. 99–108.
- Nepop-Ajdaczyc L. Konwalia. *Słownik stereotypów i symboli ludowych / koncepcja całości i redakcja: J. Bartmiński*. Lublin : Wyd-wo UMCS, 2019b. T. 2. Cz. 3. S. 116–122.
- Nepop-Ajdaczyc L. Niezapominajka. *Słownik stereotypów i symboli ludowych / koncepcja całości i redakcja: J. Bartmiński*. Lublin : Wyd-wo UMCS, 2019c. T. 2. Cz. 3. S. 180–186.

Дата надходження до редакції: 14.03.2024

Дата надходження після доопрацювання: 24.05.2024

Дата затвердження редакцією: 28.05.2024

REFERENCES

- Aidachych D., Nepor-Aidachych L. V. (2015). Porivnialna serbsko-ukrainska frazeolohiia: navchalnyi posibnyk. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet». [In Ukrainian].
- Akademik Oleksandr Savych Melnychuk i suchasne movoznavstvo: zbirnyk naukovykh prats do 100-richchia vid dnia narodzhennia. (2023). Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Andeř J., Danylenko L. (2000). Praktický česko-ukrajinský slovník. Ekonomika. Finance. Obchod. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [In Czech; In Ukrainian].
- Andeř J., Danylenko L. (2004). Ukrajisko-český slovník. Ekonomika. Finance. Obchod. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [In Ukrainian; In Czech].
- Askerova I. A. (2007). Semantyčne pole nazv emotsiino-afektyvnykh staniv u polskii movi: monohrafiia. Kyiv: Osvita Ukrainy. [In Ukrainian].
- Askerova I. A. (2019a). Hramatyka polskoi movy: pidruchnyk dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv: Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova. Ch. I. Imennyk i prykmetnyk. [In Ukrainian].
- Askerova I. A. (2019b). Hramatyka polskoi movy: pidruchnyk dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv: Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova. Ch. II. Zaimennyk i chyslivnyk. [In Ukrainian].
- Balandina, N. (2002). Funktsii i znachennia cheskykh prahmatychnykh klishe v komunikatyvnomu konteksti : monohrafiia. Kyiv: ASMI. [In Ukrainian].
- Balto-Slavo-Germanica: movni kontakty v synkhronii i diakhronii [Elektronne vydannia] : zbirnyk tez dopovidei uchasnykiv kruhloho stolu do 90-richchia z dnia narodzhennia chlena-korespondenta NAN Ukrainy, d-ra filol. nauk, prof. A. P. Nepokupnoho, m. Kyiv, 15 hrud. 2022 roku. (2023). O. Skopnenko (Resp. Ed.). Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Chernysh T. O. (2003). Slov'ianska leksyka v istoryko-etymolohichnomu vysvitleni (hnizdovyi pidkhid): monohrafiia. Kyiv: [no publ.]. [In Ukrainian].
- Chernysh T. O., Strelchuk H., Palamarchuk O. (2004). Polsko-ukrainskyi slovnyk linhvistychnoi terminolohii. Ukrainsko-polskyi slovnyk linhvistychnoi terminolohii. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet». [In Ukrainian; In Polish].
- Chernysh T. O. (2010). Narysy zi slovianskoi porivnialno-istorychnoi leksykolohii ta etymolohii : navchalnyi posibnyk. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet». [In Ukrainian].
- Czernysz T. (2019). Historia polskiego języka literackiego w zarysie. Kyiv: Dukh i Litera. Cz. 1.
- Danylenko L. I. (2000a). Natsionalno-kulturna semantyka cheskoj frazeolohii: monohrafiia. Kyiv: Instytut movoznavstva im. O. O. Potebni. [In Ukrainian].
- Danylenko L. I. (2000b). Česko-ukrainskyi slovnyk. Suchasna dilova mova. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. [In Czech; In Ukrainian].
- Danylenko L. I. Česka mova. (2006). Pidruchnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. Kyiv: Dovira. [In Ukrainian].
- Danylenko L. (2017). Kulturní paměť slova. Příručka české lingvokulturologie. Kyiv: Vydavatel'ský dům Dmytra Burago.
- Danylenko L. I. (2019). Česka paremiolohiia v henetychnomu, linhvokohnityvnomu i diskursyvnomu vysvitleni: monohrafiia. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Danylenko L. I. (2021). Česka frazeolohiia i paremiolohiia. Bibliohrafiia dzherel XIX — 20-kh rokiv XXI st.: bibliohrafichnyi posibnyk. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian; In Czech; In Polish; In Russian].
- Danylenko L. I. (2022). Praktyčna frazeolohiia cheskoj movy: navchalnyi posibnyk.

- Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Danylenko L. I. (2024). *Poradíte si s češtinou? 300 otázek pro Váš úspěch. Testové úlohy z českého jazyka: studijní příručka*. Kyiv: «Centrum učební literatury».
- Demianenko N. B. (2012). *Porivnialne vyvchennia polskoi ta ukrainskoi frazeolohii: navchalnyi posibnyk z kursu «Porivnialne vyvchennia slovianskoi frazeolohii»*. Kyiv: Osvita Ukrainy. [In Ukrainian].
- Demianenko N. B. (2019). *Polska mova. Osnovy orfohrafii: navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kyiv: NVTs NA SB Ukrainy. [In Ukrainian].
- Dumka V., Hlazar-Berchich N., Danylenko L., Torkar S. (2018). *Ukrainsko-slovenskyi ta slovensko-ukrainskyi slovnyk*. Ljubliana: Založba ZRC. [In Ukrainian; In Slovenian].
- Hasil Yi., Lobur N., Palamarchuk O. (2011). *Cheska mova dlia ukraintsiv: pidruchnyk u 2 ch*. Lviv: Vydavnychiy Tsentrl LNU imeni I. Franka; Uzhhorod: TOV «IVA». Ch. I. [In Ukrainian].
- Hasil Yi., Hasilova H., Lobur N., Palamarchuk O. (2023). *Cheska mova dlia ukraintsiv*. Kyiv: Nikos. [In Ukrainian].
- Ivanenko O. V. (2016). *Nazvy poselen Sumshchyny: istoryko-etymolohichniy slovnyk*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU. [In Ukrainian].
- Kish D. (2022). *Psalom 44. O. Dziuba-Pohrebniak (Transl.)*. Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo «Piany korabel». [In Ukrainian].
- Lazarenko O. M. (2005). *Osoblyvosti funktsionuvannia polskoi movy v Ukraini u XVII stolitti (na materialy tvoriv Lazaria Baranovycha)*. Abstract of Cand. of Philol. Sc. diss. Kyiv. [In Ukrainian].
- Lukinova T. B. (2018). *Narysy z istorii slavistyky v Ukraini*. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Luchyk V. V. (2008). *Vstup do slovianskoi filolohii: pidruchnyk*. Kyiv: Akademiia. [In Ukrainian].
- Luchyk V.V. (2014). *Etymolohichniy slovnyk toponimiv Ukrainy*. V. H. Skliarenko (Resp. Ed.). Kyiv: Akademiia. [In Ukrainian].
- Malash O. V. (2021). *Bolharski nazvy roslin: pokhodzhennia, semantyka, symbolika*. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Maroievych I. (2021). *Belhradski zhinky: zbirka opovidan*. O. Dziuba-Pohrebniak, O. Derkach (Transl.). Kyiv: Laurus. [In Ukrainian].
- Myroshnichenko I. M. (2014). *Frazeosemantychno pole «pratsovytist/ nerobstvo» v polskii movi*. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Myroshnichenko I. M. (2020). *Praktychna fonetyka polskoi movy z elementamy pravopysu: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Vydavnytstvo Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu. [In Ukrainian].
- Nepop L.V. (2004). «*Leksychni osoblyvosti polskykh hovirok na terytorii Khmelnytskoi ta Zhytomyrskoi oblasti*»: monohrafiia. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet». [In Ukrainian].
- Nepop-Ajdaczyc L. (2007). *Polska etnolingwistyka kognitywna*. Kijów: CWP «Uniwersytet Kijowski».
- Nepop-Ajdaczyc L. (2019a). *Goździk. Słownik stereotypów i symboli ludowych*. J. Bartmiński (Comp., Ed.). Lublin: Wydawnictwo UMCS. T. II. Cz. 3, 99–108.
- Nepop-Ajdaczyc L. (2019b). *Konwalia. Słownik stereotypów i symboli ludowych*. J. Bartmiński (Comp., Ed.). Lublin: Wydawnictwo UMCS. T. II. Cz. 3, 116–122.
- Nepop-Ajdaczyc L. (2019c.) *Niezapominajka. Słownik stereotypów i symboli ludowych / koncepcja całości i redakcja*: J. Bartmiński (Comp., Ed.). Lublin: Wydawnictwo UMCS. T. II. Cz. 3, 180–186.
- Nika O., Hrytsenko S., Korolov I. etc. (2022). *Ukrainsko-anhliisko-lytovsko-polsko-hretska-latynskiy slovnyk linhvistychnoi terminolohii: navchalnyi posibnyk*. Sumy: Universytetska knyha. [In Ukrainian].
- Nikolaienko L. I. (2021). *Reprezentatsiia emotsii zazdrosti i spivchuttia v polskii, rosiiskii*

- ta ukraïnskii movakh: semantyko-kohnityvnyi i lnhvoaksiolohichnyi vymiry. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Ognienovych V. (2009). Nostalhiia. V. Yarmak (Transl.). *Vsesvit*, (5–6), 132–141. [In Ukrainian].
- Palamarchuk O. L., Bilyk N. L., Strelchuk H. (2006). Ukraïnsko-serbskyi slovnyk lnhvistychnoi terminolohii. Kyiv: Biblioteka ukraïntsia. [In Ukrainian].
- Palamarchuk O. L., Bilyk N. L., Strelchuk H. (2013). Bilorusko-ukraïnskyi slovnyk lnhvistychnoi terminolohii. Kyiv: Osvita Ukrainy. [In Ukrainian].
- Perat K. (2022). Mazokhistka. O. Dziuba-Pohrebniak (Transl.). Kyiv: Pinzel. [In Ukrainian].
- Petrovych H. (2007). Na milyni. O. Tkachenko (Transl.). Ostriv ta inshi vydinnia. Kharkiv: Folio, 105–112. [In Ukrainian].
- Pivtorak H. (2009). [Rets. na: Luchyk V. V. Vstup do slovianskoi filolohii: pidruchnyk. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademiiia», 2008. 344 s.]. *Movoznavstvo*, (3–4), 133–136. [In Ukrainian].
- Pivtorak H. (2015). Istoryko-lnhvistychna slavistyka: Vybrani pratsi: Do 80-richchia vid dnia narodzhennia i 50-richchia naukovoï diialnosti. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Pivtorak H. P. (2020). Ukraïnsko-polski etnomovni vzaiemny davnoho periodu. *Movoznavstvo*, (1), 3–19. [In Ukrainian].
- Pivtorak H. P., Skopnenko O. I. (2006). Bilorusko-ukraïnskyi slovnyk. H. P. Pivtorak (Ed.). Kyiv: Dovira. [In Belarusian; In Ukrainian].
- Prodanovych M. (2009). Sad u Venetsii. N. Bilyk (Transl.). *Vsesvit*, (5–6), 3–104. [In Ukrainian].
- Selihei P. O. (2014). Etymolohichnyi slovnyk zapozychenykh sufiksiv i sufiksoidiv v ukraïnskii movi. Kyiv: Akademperioodyka. [In Ukrainian].
- Selihei P. O. (2023). Ukraïnska mova u 2222 rotsi: Vstup do lnhvofuturolohii. Kyiv: Akademperioodyka. [In Ukrainian].
- Shulhach V. P. (2001). Oikonimiiia Volyni: etymolohichnyi slovnyk-dovidnyk. Kyiv: Kyi. [In Ukrainian].
- Slavistyka — poklykannia i dolia: zbirnyk tez dopovidei uchasnykiv kruhloho stolu (do 95-richchia z dnia narodzhennia doktora filolohichnykh nauk Tetiany Borysivny Lukinovoï), m. Kyiv, 26 zhovtnia 2022 r. (2023). V. Yarmak (Resp. Ed.). Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Taranenko O. O. (2016). [Rets. na: Pivtorak H. Istoryko-lnhvistychna slavistyka : Vybrani pratsi: Do 80-richchia vid dnia narodzhennia i 50-richchia naukovoï diialnosti]. Kyiv: Naukova dumka, 2015. 512 s.]. *Movoznavstvo*, (3), 77–81. [In Ukrainian].
- Tvardovskyi Ya. (2000). Treba yty dali, abo prohuliaanka sonechka: *Vybrani poezii*. T. Chernysh, S. Yermolenko (Comps.). Kyiv, Krakiv: Kairos. [In Ukrainian; In Polish].
- Vasyliieva L., Tkachuk O., Chumak V. (2018). Ukraïnsko-khorvatskyi-slovnyk. Kyiv: UMIF. [In Ukrainian].
- Vasyliieva L., Tkachuk O., Chumak V. (2022). Khorvatsko-ukraïnskyi slovnyk. Kyiv: UMIF. [In Ukrainian].
- Velikych D. (2021). Slidehyi. O. Dziuba-Pohrebniak (Transl.). Kyiv: Laurus. [In Ukrainian].
- Verbych S. O. (2017). Hidronimiiia baseinu Dnistra: monohrafiia. Lutsk: Teren. [In Ukrainian].
- Verbych S. O. (2019). Nazvy poselen Chernivechchyny: istoryko-etymolohichnyi slovnyk. Chernivtsi: Bukrek. [In Ukrainian].
- Yanchar D. (2020). I kokhannia tezh. O. Dziuba-Pohrebniak (Transl.). Kyiv: Dukh i Litera. [In Ukrainian].
- Yarmak V. (2018). Semantyka i prahmatyka temporalnosti u serbskomu literaturno-khu-

- dozhnomu dyskursi: strukturni, stylistychni ta komparatyvni aspekty. Kyiv: Osvita Ukrainy. [In Ukrainian].
- Yatsii V. O. (2015). Oikonimii Ivano-Frankivskoi oblasti: istoryko-etymolohichnyi slovnyk. V. P. Shulhach (Resp. Ed.). Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Yermolenko S. S. (2006). Movne modeliuvannia diisnosti i znakova struktura movnykh odynyts: monohrafiia. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Yermolenko S. S. (2023). Mova v semiotychnii hierarkhii kultury. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Yevlanova O. (2022). Politychnyi dyskurs Vatslava Havela y Vatslava Klaus: zasoby i pryomy movnoho vplyvu. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].
- Zhyttia — u slovi: Zbirnyk naukovykh prats na poshanu akademika V. M. Rusanivskoho. (2011). V. H. Skliarenko (Resp. Ed.). Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [In Ukrainian].

Received: 14.03.2024

Received in revised form: 24.05.2024

Accepted: 28.05.2024

Liudmyla DANYLENKO

Educational and Scientific Institute of Philology
Taras Shevchenko National University of Kyiv
64/13 Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine
E-mail: dankoua@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1812-973X>

KYIV LINGUISTIC SLAVISTICS OF THE FIRST QUARTER OF THE XXIst CENTURY: GENERAL OVERVIEW

Ahead of the 17th International Congress of Slavists in Paris in 2025, this article offers a general overview of the directions of scientific research in the first quarter of the 21st century by linguists-slavists of Kyiv, where leading academic and university Slavic centers are concentrated. From the perspective of terminology, linguistic Slavistics includes studies of the languages of Western and Southern Slavs, both separately and in a comparative plan, as well as against the broad background of Slavic linguistics. A brief overview of key works, mainly monographic, lexicographic, and linguistic didactic, is proposed. It is noted that linguists-slavists continue to research Slavic languages in comparative-historical, taxonomic, and communicative-functional paradigms, developing the ideas of leading Ukrainian Slavists of the 20th century and the first quarter of the 21st century — O. S. Melnychuk, V. M. Rusanivskiyi, V. G. Sklyarenko, G. P. Pivtorak, O. B. Tkachenko, T. B. Lukinova, A. P. Nepokupny and others. The works of scholars are dedicated to theoretical and practical problems of semantics, etymology, dialectology, onomastics, ethnolinguistics, etc. Among the latest directions within which current issues of Western and Southern Slavic languages are researched are studies in linguocognitology, linguistic pragmatics, and linguofuturology. Attention is drawn to the prospects of Ukrainian linguistic Slavistics, which at the present stage is the work of enthusiasts devoted to their domain. The problem, among other things, is related to the training of personnel in universities, where study hours in the main linguistic and literary disciplines are reduced, interest in postgraduate studies diminishes, and economic difficulties have a negative impact.

Keywords: history of Slavic studies, Kyiv linguistic Slavic studies, etymology, ethnolinguistics, cognitive linguistics, linguistic pragmatics.